

Ons kenmerk
1229-20220037

Contactpersoon
Drs. M. van Leeuwen

Plaats/Datum
Den Haag, 16 maart 2022

Uw kenmerk

Doorkiesnummer
070-310 00 00

Onderwerp
Advies Vluchtelingen en onderwijs
onder uw aandacht brengen

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de heer dr. R.H. Dijkgraaf
De minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs, de heer drs. A.D. Wiersma
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Mijne heren de minister,

De oorlog in Oekraïne heeft een grote vluchtelingenstroom in gang gezet. Ook Nederland zal vluchtelingen opnemen, en onder hen zullen veel kinderen zijn. De minister-president heeft al aangegeven dat het Nederlandse onderwijs zich moet voorbereiden op de komst van een grote groep kinderen. Het onderwijs komt daarmee voor een grote uitdaging te staan, in een periode bovendien waarin er al stevige structurele problemen spelen in het onderwijs.

Grote groepen kinderen opvangen die gevlucht zijn en hier een veilig onderkomen zoeken, is voor het Nederlandse onderwijs niet nieuw. Er zijn eerder ervaringen opgedaan met bijvoorbeeld gevluchte Syrische, Somalische en Afghaanse leerlingen. Ook kent het Nederlandse onderwijs een lange traditie van het opnemen van anderstalige kinderen uit bijvoorbeeld Marokko, Turkije, Polen en Roemenië. Het is van groot belang dat het onderwijs deze eerdere ervaringen gebruikt om de nieuwe groep vluchtelingen hier zo goed mogelijk te verwelkomen en te ondersteunen. Als vluchtelingen en hun kinderen verstoken blijven van goed onderwijs, heeft dat zwaarwegende maatschappelijke consequenties. Onderwijs bepaalt voor een belangrijk deel in hoeverre vluchtelingen erin slagen zich een goede uitgangspositie te verwerven voor deelname aan de maatschappij, of ze nu in Nederland blijven of teruggaan naar hun land van herkomst. En onderwijs is ook vlak na aankomst in een nieuw land van groot belang, om vluchtelingen en hun kinderen in een periode van angst en spanning, een veilige plek te bieden waar ze bezig kunnen zijn met andere dingen en met hun toekomst.

De Onderwijsraad publiceerde in februari 2017 het advies *Vluchtelingen en onderwijs*. Dit advies heeft nog weinig aan actualiteit ingeboet, en daarom brengen wij het graag onder uw aandacht. Het advies kan behulpzaam zijn om het onderwijs aan vluchtelingen snel goed op te schalen en kwalitatief goed in te richten.

De raad constateerde in het advies van 2017 dat het Nederlandse onderwijsstelsel er niet voldoende op voorbereid is om binnen korte tijd veel vluchtelingen van goed onderwijs te voorzien. Ondanks een aantal beleidsmaatregelen is deze situatie nog niet blijvend veranderd. Nu zich weer een toestroom voordoet, is het Nederlandse onderwijsstelsel daar nog steeds niet echt klaar voor. Aanvullende maatregelen en investeringen zijn gewenst om de toegankelijkheid van het onderwijs aan vluchtelingen te verbeteren, de kwaliteit te verhogen en de organisatie efficiënter te maken. Dit is niet alleen voor de vluchtelingen zelf van groot belang, maar ook voor de samenleving als geheel. De raad noemt hieronder een aantal maatregelen uit het advies die op de korte termijn behulpzaam zijn, en maatregelen die het onderwijs aan vluchtelingen structureel versterken.

Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
Nederland

www.onderwijsraad.nl
secretariaat@onderwijsraad.nl
tel: +31 70 310 00 00

onderwijsraad

Maatregelen voor de korte termijn

Geef onderwijs hogere prioriteit in het asielbeleid en stimuleer samenwerking

In eerdere situaties van een grote vluchtelingtoestroom, was het beleid vooral gericht op het stimuleren van regionale samenwerking rond de opvang van vluchtelingen in het onderwijs. De raad onderschrijft het belang van die regionale samenwerking, maar wil ook benadrukken dat regionale samenwerking sterk afhankelijk is van duidelijke en consistente landelijke kaders. De meest versturende factor in dit verband is het grote aantal verhuizingen van vluchtelingen in de eerste periode na aankomst. In deze context is goed onderwijs aan vluchtelingen nauwelijks mogelijk. Dat hebben eerdere ervaringen duidelijk gemaakt. De Onderwijsraad maakt zich er zorgen over dat dit met de huidige groep vluchtelingen opnieuw gaat gebeuren. De raad dringt er dan ook op aan om de schoolloopbaan van vluchtelingen zo min mogelijk te laten doorkruisen door verhuizingen.

Laat alle vluchtelingenpeuters deelnemen aan voorschoolse voorzieningen

Jonge vluchtelingenkinderen hebben veel baat bij een goed voorschools aanbod. Ze verkeren in een situatie waarin hun ouders in beslag worden genomen door onzekerheid over andere gezins- en familieleden, over de situatie in het land van herkomst en over hun toekomst. Ze hebben vaak geen toegang tot voorschools aanbod en lopen het risico op taal- en ontwikkelachterstanden. Om hen goed op te vangen en te ondersteunen in deze cruciale fase voorafgaand aan hun schoolloopbaan, acht de raad het van belang dat alle vluchtelingenpeuters, ongeacht de achtergrond van hun ouders, en ongeacht de gemeente waar zij worden opgevangen, actief worden toegeleid naar professionele voorschoolse voorzieningen.

Maatregelen voor de langere termijn

Investeer in deskundigheid en onderwijsmaterialen

Bij binnenkomst van nieuwe grote groepen vluchtelingen, zoals nu weer staat te gebeuren, ligt de focus in eerste instantie vaak op het creëren van voldoende onderwijsaanbod. Dit is inderdaad cruciaal. Maar naast kwantiteit moet de nadruk meteen ook liggen op de kwaliteit van het aanbod. Hierin is de afgelopen decennia helaas te weinig geïnvesteerd. Zonder structurele investeringen in deskundigheid en materialen zal de kwaliteit van het onderwijs aan vluchtelingen niet duurzaam verbeteren. Een kwaliteitsimpuls is dus nodig. Daarnaast mogen investeringen in het onderwijs aan (nieuwe) vluchtelingen niet ten koste gaan van het onderwijs aan andere (kwetsbare) groepen. Het aantal anderstalige nieuwkomers in het onderwijs is per leeftijdsgroep veelal te klein om een interessante markt te vormen voor commerciële ontwikkelaars. De overheid kan financiële prikkels geven die het voor gespecialiseerde uitgeverijen aantrekkelijk maken om samen met wetenschap en praktijk programma's te ontwikkelen en te actualiseren, of prototypes van materialen te maken die vervolgens aan verschillende lespraktijken kunnen worden aangepast.

Vergroot de toegankelijkheid van het onderwijs in alle fasen van de loopbaan

Het advies uit 2017 van de Onderwijsraad gaat over bijna de gehele schoolloopbaan: van voorschoolse voorzieningen, funderend onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs tot inburgering. Eén van de punten waarop de raad dringend actie van de rijksoverheid noodzakelijk achtte, is het bevorderen van de doorstroom van vluchtelingen uit de internationale schakelklassen naar het vervolgonderwijs.

Knelpunten in de internationale schakelklassen maken dat vluchtelingenkinderen en andere nieuwkomers vaak doorstromen naar de minst uitdagende vormen van vervolgonderwijs, terwijl dat niet de meest passende plek voor hen is. De raad wil dit moment, nu er veel Oekraïense leerlingen in deze schakelklassen terecht zullen komen, benutten om opnieuw een pleidooi te houden voor een goede doorstroom ná de schakelklas. De rijksoverheid hoort schoolbesturen en gemeenten niet alleen te helpen bij het opzetten van nieuwe iskvoorzieningen. Zij hoort haar stelselverantwoordelijkheid voor dit deel van het onderwijs ook vorm te geven door het systematisch te monitoren en te evalueren.

Tot slot is het van belang dat u de verantwoordelijkheid voor toegankelijk en goed onderwijs aan vluchtelingen niet alléén bij gemeenten, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden neerlegt. Landelijke kaders en regionale samenwerking zijn beide nodig.

Het bijgevoegde advies gaat dieper in op bovenstaande oplossingsrichtingen en is behulpzaam bij de nodige verdere intensivering van investeringen en beleid voor onderwijs aan vluchtelingen. De raad wil met dit advies bijdragen aan een perspectievolle start van vluchtelingen in de Nederlandse samenleving, nu en in de toekomst.

Met beleefde groet,

prof. dr. E.H. Hooge
voorzitter

drs. M. van Leeuwen
secretaris-directeur

Bijlage